

Stockholm 2011-11-01

Utredning om kameraövervakning på slakteri

Djurskyddet Sverige ser kameraövervakning som ett välkommet komplement till den offentliga djurskyddskontrollen. Vi menar att det kommer att innebära en säkerhet för både producenter och konsumenter. Även för slakteriföretagen kan kameraövervakning vara ett bra stöd i utvecklingsarbete för kritiska moment i slaktprocessen.

Kontrollmyndigheterna Livsmedelsverket och Länsstyrelsen ges med kameraövervakning större möjligheter till utökade kontroller. Risken finns alltid att kontrollpersonal är i vägen för djur och slakteripersonal och orsakar onödig stress för djuren och där ser vi att kamera kan vara ett bättre alternativ. Det är även möjligt att kontrollen inte ger en rättvisande bild av djurhållning, bedövning eller avlivning om djuren är stressade varför kameraövervakning kan ge en mer rättvisande bild av vissa moment både ur djurens och slakteriföretagens perspektiv.

Kritiska punkter vid slakt är avlastning, drivning samt bedövning och avblodning av djur, alltså vid de tillfällen då djuren hanteras av transportör eller slakteripersonal. Till viss del kan även uppställningen vara av intresse att övervaka då djur som stallas upp över natten ska utfodras. En sådan sak är svårt för myndigheter att kontrollera i efterhand, men ingår som kontrollpunkt för offentlig kontroll.

Avlastning

Vid avlastning ska samtliga djur av transporten och sorteras in i fållor (gris och nöt) eller individuella boxar (nöt). Vid avlastning av fjäderfä hanteras djuren i kassetter med flera djur i varje behållare, som lastas på varandra. En effektiv och djurvänlig avlastning ska ske lugnt och utan buller, men samtidigt finns en tidspress i momentet då det kan finnas fler transporter på kö och transportören även efter avlastningen har ett gediget arbete att utföra gällande rengöring av transporten. Det finns därför stora risker att avlastningen sker skyndsamt och då inte enligt reglerna. Vid nuvarande kontroller besiktigar Livsmedelsverkets officiella veterinärer alltid djuren innan slakt, men inte alltid vid avlastning. Besiktningen kan ske av redan uppstallade djur och detta gör att arbetet för veterinären försvåras. En del djur kommer till slakteriet sent på kvällen eller tidigt på morgonen, innan officiell veterinär är i tjänst.

Eftersom det inte alltid går att upptäcka eventuella hältor, skador eller missbildningar på djur som står still eller ligger ner anser Djurskyddet Sverige att kameraövervakning bör införas vid avlastningsmomentet. Filmerna bör sparas så att de kan ingå i den officiella veterinärens besiktning av levande djur. Detta kan även förhindra hård drivning av djuren, eftersom transportörer och slakteripersonal då kommer att vara medvetna om att momentet övervakas. Drivning av grisar som ska gå av en transport för att sedan ledas in i en för dem ny miljö är ett svårt moment och ska alltid göras i djurens egen takt, med små hjälpmedel som drivskiva och paddel. Djuren får inte agas och elpåfösare får inte heller användas på slaktsvin. Dock har detta förekommit på vissa slakterier, något som ytterligare visar på vikten av ordentlig övervakning och hjälp till officiella veterinärer.

Drivning

Nästa kritiska moment i slaktkedjan är drivningen fram till bedövningen. Modern teknik har på flera större slakterier ersatt manuell drivning vid koldioxidbedövning av grisar. Automatiska system för drivning har visats vara lugnare för djuren om den fungerar ordentligt. Dock är systemen inte helt och hållet mekaniserade och det krävs manuell hantering av vissa delar. Precis som avlastning är drivning ett gediget arbete. Framför allt är det utmanande att få grisar att röra sig framåt i en för dem okänd miljö. Gällande nötkreatur sker den mesta interaktionen mellan djuren och slakteripersonalen vid indrivningen till bedövningsboxen. Därför anser Djurskyddet Sverige att även denna del av slakten är ett kritiskt moment som bör kameraövervakas.

Bedövning av gris och nöt

Den vanligaste bedövningsmetoden vid grisslakt är koldioxidbedövning. Enligt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:8) om slakt och annan avlivning av djur 7 kap. 28§ ska koldioxidschaktet/tunneln (bedövningsutrymmet) kunna inspekteras när bedövningsanläggningen är i drift. Detta är dock svårt eftersom fukten i utrymmet gör att rutor immar igen och gör det omöjligt att se ner schaktet. Vid mekanisk bedövning och elbedövning av grisar är momentet mycket kritiskt och svårt. Det gäller här att placera eltången eller bulten rätt för att djuret ska bli bedövat och inte endast immobiliserat. Djurskyddet Sverige anser därför att det är av största vikt att all bedövning av gris övervakas. I dagsläget är det inte möjligt för de officiella veterinärerna att ständigt närvara vid bedövningsmomentet för samtliga djur. Istället gör de särskilda punktinsatser och dessa kan inte anses spegla verkligheten.

Bedövning av nötkreatur görs mekaniskt och kräver att djuret är fixerat. Det kritiska i detta moment är att bultpistolen placeras på rätt ställe och att ordentlig bedövningskontroll sker efter bedövningen. Reservvapen ska finnas i närheten och ombedövning görs omedelbart om bedövningen inte fungerat tillfredställande. Inte heller vid detta moment kan officiell veterinär ständigt närvara och här finns även risk att djuren skräms om det finns för många personer närvarande.

Avlivning

Avlivning av djur efter bedövning sker genom avblodning. Om avblodningen inte görs korrekt fortsätter djuret i slaktprocessen utan att vara avlivat och riskerar att utsättas för lidande. Inte heller vid detta moment har de officiella veterinärerna möjlighet att ständigt närvara. Därför anser vi att övervakning även av avblodningsprocessen bör kameraövervakas.

Bedövning och avlivning av fjäderfä

Gällande fjäderfä ser processen annorlunda ut. Här hanteras djuren i ett mycket högt tempo. Övervakning är viktigt vid elbedövning då djuren riskerar att få stötar om inte systemet fungerar som det är tänkt. Djuren hängs upp och ner i benen i byglar på ett löpande band. Risk finns att djuren utsätts för lidande om vingarna kommer i kontakt med vattenbadet innan huvudet gör det. Om detta sker på ett flertal fåglar kan det tyda på att systemet inte är anpassat till storlek på fåglarna. Eftersom tempot är så pass högt vid denna typ av slakt riskerar detta att inte upptäckas av personalen och inte heller här har de officiella veterinärerna någon möjlighet att övervaka slakten. Att installera kameror vid det moment där fåglarna hängs upp och vid bandet där fåglarna hissas ner i vattenbadet samt vid avlivningsmomentet där halsen på fåglarna snittas, gör att övervakningen kan göras enkel. Djurskyddet Sverige anser även att det är viktigt att den tid då fåglarna står uppstallade övervakas, då de inte lastas ur de behållare de transporteras i förrän de ska bedövas. Det är därför mycket viktigt att djuren slaktas utan dröjsmål och i den ordning de inkommer till slakteriet.

Mindre anläggningar

Mindre anläggningar där djur slaktas är i vissa fall helt undantagna från kontroll av officiell veterinär. Det gäller framför allt anläggningar som slaktar mindre kvantiteter av fjäderfä och hardjur. För dessa djur finns inte krav på besiktning av levande djur innan slakt. För andra djurslag finns krav på besiktning innan slakt, men i övrigt inte regelbunden kontroll, utan stickprovskontroller av officiell veterinär. Länsstyrelsens officiella kontroller av dessa små verksamheter är även de en ögonblicksbild av verksamheten och dessutom i de flesta fall föranmäld då slakt inte sker regelbundet och myndigheten inte kan riskera att göra kontroll under dagar då det inte pågår verksamhet. För dessa anläggningar behöver kameraövervakning införas.

Kameraövervakning som komplettering

Vi anser att det är viktigt att kameraövervakning på slakterier blir ett komplement till de kontroller som nu görs och inte ersätter dem. Detta eftersom stora delar av slakten för närvarande inte övervakas och där kan kameror utöka möjligheten till kontroll och uppföljning. Men kameror kan inte ersätta närvaron av officiell veterinär. Vi anser att det inspelade materialet bör ägas av Livsmedelsverket och att möjlighet för informationsöverföring mellan myndigheter tillåts. Länsstyrelsen måste få tillgång till material de fall de får information från Livsmedelsverket om djurskyddskontroller och när de ska göra revisioner och djurskyddskontroller på slakterierna.

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten kan komma att behöva materialet i de fall brott mot djurskyddslagen eller djurplågeri utreds. Filmerna kommer att bli allmänna handlingar när de förvaras hos myndighet och det anser Djurskyddet Sverige inte att det kan göras undantag ifrån. De bör hanteras som andra handlingar när allmänheten begär ut dem. Eftersom sekretessprövning görs vid begäran om allmän handling anser Djurskyddet Sverige att det ska finnas instruktioner och tekniska hjälpmedel för att myndigheterna ska kunna anonymisera eventuell personal som av misstag kommit med på filmerna. Kamerorna bör kunna riktas så att det är djuren och inte personalens ansikten som filmas. Djurskyddet Sverige anser att offentlighetsprincipen inte får urholkas till förmån för skydd av företagarna. Därför får inte filmer sekretessbeläggas endast mot bakgrund av att de kommer från ett slakteri. Allmänheten har rätt att få ta del av hur djur behandlas innan de blir till mat och filmerna får inte sekretessbeläggas endast för att det kan vara obehagligt att se slakt av djur.

Förbättra arbetet för slakteriföretagen

För slakteriföretagen kan kameraövervakning ses som en hjälp i att få personalen att agera rätt. Det bör inte handla om övervakning av enskilda, men det blir ett bra sätt att hitta kritiska punkter i slaktprocessen och då kan punktinsatser göras för att höja kompetensen hos personalen eller bygga om systemet. Det bör därför utredas hur materialet kan delas från Livsmedelsverket till företagen.

Anna Lundvall
sakkunnig
Djurskyddet Sverige
anna.lundvall@djurskyddet.se
08-688 28 44

Åsa Hagelstedt
generalsekreterare
Djurskyddet Sverige
asa.hagelstedt@djurskyddet.se
08-688 28 37